

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum lex naturalis sit una apud omnes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

apprehendit: & ideo primum principium indemonstrabile est, quod non est simul affirmare, & negare, quod fundatur supra rationem entis, & non entis, & super hoc principio omnia alia fundantur, ut dicitur in 4. Metaph. Sicut autem ens est primum, quod cadit in apprehensione simpliciter, ita bonum est primum quod cadit in apprehensione practica rationis, quae ordinatur ad opus. Omne enim agens agit pro fine, qui habet rationem boni: & ideo primum principium in ratione practica est, quod fundatur supra rationem boni, quae est, Bonum est, quod omnia appetunt. Hoc est ergo primum praecipuum legis, quod bonum est faciendum, & prosequendum, & malum vitandum: & super hoc fundantur omnia alia praecipua legis naturae, ut scilicet omnia illa facienda, vel vitanda pertineant ad praecipua legis naturae, quae ratio practica naturaliter apprehendit esse bona humana. Quia vero bonum habet rationem finis, malum autem rationem contrarii: inde est, quod omnia illa ad quae homo habet naturalem inclinationem, ratione naturaliter apprehendit ut bona, & per consequens ut opere prosequenda, & contraria eorum ut mala, & vitanda. secundum igitur ordinem inclinationum naturalium est ordo praecipuorum legis naturae. Inest enim primo inclinatio homini ad bonum secundum naturam, in qua cohaeret cum omnibus substantiis, prout scilicet qualibet substantia appetit conservationem sui esse secundum suam naturam: & secundum hanc inclinationem pertinent ad legem naturalem ea, per quae vita hominis conservatur, & contrarium impeditur. Secundo inest homini inclinatio ad aliqua magis specialia secundum naturam, in qua cohaeret cum ceteris animalibus: & secundum hoc dicuntur ea esse de lege naturali, quae natura omnia animalia docuit, ut est comestio carnis, & feminae, & educatio liberorum, & similia. Tertio modo inest homini inclinatio ad bonum secundum naturam rationis, quae est sibi propria: sicut homo habet naturalem inclinationem ad hoc, quod veritatem cognoscit de Deo, & ad hoc, quod in societate vivat: & secundum hoc ad legem naturalem pertinent ea, quae ad huiusmodi inclinationem spectant, ut pote quod homo ignorantiam vitet, quod alios non offendat cum quibus debet cohabitare, & cetera huiusmodi quae ad hoc spectant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia ista praecipua legis naturae, in quantum referuntur ad unum primum praecipuum, habent rationem unius legis naturalis.

AD SECUNDUM dicendum, quod omnes huiusmodi inclinationes quarumcumque partium naturae humanae, puta, concupiscibilis & irascibilis, secundum quod regulantur ratione, pertinent ad legem naturalem, & reducuntur ad unum primum praecipuum, ut dictum est: & secundum hoc sunt multa praecipua legis naturae in seipsis, quae tamen communicant in una radice.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio est in se una sit, tamen est ordinaria omnium, quae ad homines spectant: & secundum hoc sub lege rationis continentur omnia ea, quae ratione regulari possunt.

ARTICVLVS III.

Utrum omnes actus virtutum sint de lege naturae.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non omnes actus virtutum sint de lege naturae. Quia ut supra dictum est, de ratione legis est, ut ordinetur ad bonum commune: sed quidam virtutum actus ordinantur ad bonum priuatum alicuius, ut patet praecipue in actibus temperantiae, non ergo omnes actus virtutum legi subdunt naturali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod omnia peccata aliquibus virtuosis actibus opponuntur. Si igitur omnes actus virtutum sint de lege naturae, videtur ex consequenti, quod omnia peccata sint contra naturam: quod tamen specialiter de quibusdam peccatis dicitur.

AD SECUNDUM ergo dicendum, quod in his, quae sunt secundum naturam, omnes conueniunt: sed in actibus virtutum non omnes conueniunt. aliquid enim est virtuosum vni, quod est alteri vitiosum, ergo non omnes actus virtutum sunt de lege naturae.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 3. libro, quod virtutes sunt naturales, ergo & actus virtuosus subiaceat legi naturae.

RESPONDENDO dicendum, quod de actibus virtuosis dupliciter loqui possumus. Vno modo in quantum sunt virtuosus: alio modo in quantum sunt tales actus in propriis speciebus considerati. Si igitur loquimur de actibus virtutem in quantum sunt virtuosus, sic omnes actus virtuosus pertinent ad legem naturae. * dictum est enim, quod ad legem naturae pertinet omne illud, ad quod homo inclinatur secundum suam naturam. Inclinatur autem vnumquodque naturaliter ad operationem sibi conuenientem secundum suam formam, sicut ignis ad calefaciendum: unde cum anima rationalis sit propria forma hominis, naturalis inclinatio inest cuiuslibet homini ad hoc, quod agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem: unde secundum hoc omnes actus virtuosus sunt de lege naturali. dicitur enim hoc naturaliter vnicuique propria ratio, ut virtuosus agat. Sed si loquimur de actibus virtuosis secundum seipsos, prout scilicet in propriis speciebus considerantur, sic non omnes actus virtuosus sunt de lege naturae. Multa enim secundum virtutem fiunt, ad quae natura non primo inclinatur: sed per rationis inquisitionem ea homines adinuenerunt, quasi vtilia ad bene viuendum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod temperantia est circa concupiscentias naturales cibi, & potus, & venereorum, quae quidem ordinantur ad bonum commune naturae, sicut & alia legalia ordinantur ad bonum commune morale.

AD SECUNDUM dicendum, quod natura hominis potest dici vel illa quae est propria hominis, & secundum hoc omnia peccata in quantum sunt contra rationem, sunt etiam contra naturam, ut patet per Damascenum in 2. libro. * vel illa quae est communis homini, & alijs animalibus: & secundum hoc in quaedam specialia peccata dicuntur esse contra naturam, sicut contra commissionem maris, & foeminae, quae est naturalis omnibus animalibus, est concubitus masculorum, quod specialiter dicitur vitium contra naturam.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit de actibus secundum seipsos consideratis. Sic enim propter diuersas hominum condiciones contingit, quod aliqui actus sunt aliquibus virtuosus tanquam eis proportionati, & conuenientes, qui tamen sunt alijs vitiosus, tanquam eis non proportionati.

ARTICVLVS IIII.

Utrum lex naturae sit una apud omnes.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod lex naturae non sit una apud omnes. Dicitur enim in Decretis dist. 1. * quod ius naturale est, quod in Lege & in Evangelio continetur: sed hoc non est commune omnibus, quia ut dicitur Rom. 10. Non omnes obediunt Evangelio. ergo lex naturalis non est una apud omnes.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sunt secundum legem, iusta esse dicuntur, ut dicitur in 5. Ethico. sed in eo libro dicitur quod Prima Secunda S. Tho. CC + nihil

Cap. 14. non
procul 25
26.

Ar. praec. 1.

Cap. 30. &
35.

9. di. 37. 22.
3. cor. Et 4.
dist. 33. q. 1.
Ar. 1. cor. &
Ar. 2. ad 1.
* dist. 1. in
prim. illius.
ca. 2. a me-
dio, & cap.
2. & 7. 10. 5.

nihil est ita iustum apud omnes, quin apud aliquos differretur, ergo etiam lex naturalis non est apud omnes eadem.

Art. 5. huius
quest.

¶ 3. Præ. Ad legem naturæ pertinet id, ad quod homo secundum naturam suam inclinatur, ut supra dictum est: sed diversi homines naturaliter ad diversa inclinantur, alii quidem ad concupiscentiam voluptatum, alii ad desideria honorum, alii ad alia, ergo non est una lex naturalis apud omnes.

Lib. 5. cap. 4.
Art. 2. huius
quest.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. Etymologiarum, * Ius naturale est commune omni nationi.

Text. 2. 3. &
4. rom. 2.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * Ad legem naturæ pertinent ea, ad quæ homo naturaliter inclinatur, inter quæ homini proprium est, ut inclinatur ad agendum secundum rationem: ad rationem autem pertinet ex cõibus ad propria procedere, ut patet ex I. Physic. * Aliter tamen circa hoc se habet ratio speculatiua, & aliter practica. Quia enim ratio speculatiua precipue negotiatur circa necessaria, quæ impossibile est aliter se habere, absque aliquo defectu inuenitur veritas in conclusionibus propriis, sicut & in principiis communibus: sed ratio practica negotiatur circa contingetia, in quibus sunt operationes humane: & ideo si in cõmunibus sit aliqua necessitas, quanto magis ad propria descenditur, tanto magis inuenitur defectus. Sic igitur in speculatiuis est eadem veritas apud omnes tam in principiis, quam in conclusionibus, licet veritas non apud omnes cognoscatur in conclusionibus, sed solum in principiis, quæ dicuntur communes conceptiones. In operatiuis autem non est eadem veritas, vel rectitudo practica apud omnes quantum ad propria, sed solum quantum ad cõmunia: & apud illos, apud quos est eadem rectitudo in propriis, non est equaliter omnibus nota. Sic igitur patet, quod quantum ad cõmunia principia rationis siue speculatiue, siue practice, est eadem veritas, seu rectitudo apud omnes, & equaliter nota. Quantum uero ad proprias conclusiones rationis speculatiue est eadem veritas apud omnes, non tamen equaliter omnibus nota. Apud omnes enim verum est, quod triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, quamuis hoc non sit omnibus notum: sed quantum ad proprias conclusiones rationis practice, nec est eadem veritas, seu rectitudo apud omnes: nec etiã apud quos est eadem, est equaliter nota. Apud omnes enim hoc rectum est, & verum, ut secundum rationem agatur. Ex hoc autem principio sequitur quasi conclusio propria, quod deposita sint reddenda, & hoc quidem, ut in pluribus verum est: sed potest in aliquo casu contingere, quod sit damnosum, & per consequens irrationabile, si deposita reddantur, puta, si aliqua petat ad impugnandam patriam: & hoc tanto magis inueniuntur deficere, quanto magis ad particularia descenditur, puta, si dicatur quod deposita sunt reddenda cum tali cautione, uel tali modo. Quãto enim plures conditiones particulares apponuntur, tanto pluribus modis poterit deficere, ut non sit rectum vel in reddendo, vel non reddendo. Sic igitur dicendum est, quod lex naturæ quantum ad prima principia cõmunia, est eadem apud omnes, & secundum rectitudinem, & secundum notitiã: sed quantum ad quædam propria, quæ sunt quasi conclusiones principiorum cõmunium, est eadem apud omnes etiã ut in pluribus, & secundum rectitudinem, & secundum notitiã: sed ut in paucioribus potest deficere & quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta sicut etiam naturæ generabiles,

Alias veritas.

F & corruptibiles deficiunt, ut in paucioribus potest impedimenta & etiam quantum ad notitiã. Propter hoc, quod aliqui habent deprauatam mentem ex passione, seu ex mala consuetudine, mala habitudine naturæ: sicut apud Germanos latrocinium non reputabatur iniquum, cum tamen sit expresse contra legem naturæ, ut refert Isidorus in lib. de bello Gallico.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum illud est sic intelligendum, quasi oia quæ in lege & in principio continentur, sint de lege naturæ, cum multa datur ibi supra naturã: sed quia ea quæ sunt de lege naturæ, plenarie ibi traduntur, unde cum dicitur, quod ius naturale est, quod in lege, & in principio continetur, statim explicando subiicit, quod quicquid iubetur alii facere, quod sibi vult fieri.

G AD SECUNDUM dicendum, quod verbum illud est intelligendum de his, quæ sunt naturaliter iustas sicut principia communia, sed sicut quædam conclusiones ex his deriuatæ, quæ ut in pluribus habent consuetudinem, & ut in paucioribus deficiunt.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ratio in homine de lege naturæ, & imperat alijs potest, ita oportet quod inclinationes naturales ad alias potentias pertinentes ordinentur secundum rationem, unde hoc est commune communitate rectum, ut secundum rationem dirigantur omnes hominum inclinationes.

ARTICULVS V.

Utrum lex naturæ mutari possit.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur quod natura mutari possit. Quia super illud Isidorus, 17. Addidit eis disciplinam, & legem vitæ, glossa: * legem literæ, quantum ad correctionem legis naturalis, scribi voluit: sed illud quod corruptum est, ergo lex naturalis potest mutari.

¶ 2. Præ. Contra legem naturalem est occisio innocentis, & et adulterium & furtum: sed ista immutata sunt esse mutata a Deo, puta, cum Deus precepit Abrahæ, quod occideret filium innocentem, ut habetur Gen. 22. Et cum precepit Iudeis, ut mutata Aegypti vasa subriperent, ut habetur Exod. 12. Et cum precepit Osee, ut uxorem fornicariam acciperet, ut habetur Osee 1. ergo lex naturalis potest mutari.

¶ 2. Præ. Isidorus dicit in lib. Etymolog. * quod omnia omniū possessio, & una libertas est de iure naturali: sed hæc videmus esse mutata per leges humanas, ergo videtur quod lex naturalis sit mutabilis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Decretis, 5. * Naturale ius ab exordio rationalis creature variatur tempore, sed immutabile permanet.

RESPON. Dicendum, quod lex naturalis potest mutari dupliciter. Vno modo per hoc quod aliquid ei addatur: & sic nihil prohibet legem naturalem mutari. Multa enim supra legem naturalem superadduntur ad humanam vitam utilia tam per legem naturalem, quam etiam per leges humanas. Alio modo potest intelligi mutatio legis naturalis per modum conditionis, ut si aliquid desinat esse de lege naturali, prius fuit secundum legem naturalem, & sic quantum ad prima principia legis naturæ, lex naturæ est immutabilis. Quantum autem ad quædam propria, quæ diximus esse quasi quædam conclusiones propinque primis principiis, sic lex naturalis non immutatur, quin ut in pluribus sit recta